

18. 9. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zástavní právo k pohledávce: další zastavení nemožné?

Nejvyšší soud České republiky („NSČR“) se ve svém rozhodnutí ze dne 11. července 2013, sp. zn. 21 ICdo 21/2012 komplexně vyjádřil k věcně právním aspektům opětovného zastavení pohledávky zatížené zástavním právem a možnosti smluvního vyloučení opětovného zastavení pohledávky.

Toto rozhodnutí bylo publikováno (na www.profipravo.cz) s následujícími právními větami:

„I. V důsledku toho, že k pohledávce vznikne zástavní právo, zástavní dlužník (věřitel zastavené pohledávky) neztrácí svá práva k pohledávce a s pohledávkou může i nadále nakládat, například ji postoupit, znovu zastavit jinému (dalšímu) věřiteli apod., ledaže by zákon stanovil něco jiného. Nastane-li ovšem uhrazovací funkce zástavního práva, je poddlužník povinen svůj dluh (po splatnosti zastavené pohledávky) splnit (bez ohledu na případné dispozice provedené zástavním dlužníkem se zastavenou pohledávkou) zástavním věřitelům.....“

II. V zástavní smlouvě nebo i samostatně může být sjednán zákaz pro zástavního dlužníka, aby dal zastavené pohledávky do zástavy jinému (dalšímu) věřiteli nebo aby s takovým zastavením souhlasil, ledaže by takové ujednání bylo spojeno s takovými omezeními, která by byla v rozporu s účelem (smyslem) zástavního práva jako takového a která by vedla k závěru o jeho neplatnosti (§ 39 obč. zák.).“

Bylo-li platně sjednáno, že zástavní dlužník nebo zástavce nesmí pohledávku zastavit jinému (dalšímu) věřiteli, jde o ujednání, které má účinky pouze mezi účastníky smlouvy nebo jiného ujednání (smluvními stranami) a které samo o sobě nepůsobí vůči třetím osobám. S porušením závazku dále zastavit již zastavenou pohledávku tedy zákon nespojuje ani neplatnost zástavní smlouvy, již by zástavní dlužník (nebo jiný zástavce s jeho souhlasem) dal znovu do zástavy pohledávku, která byla již dříve zastavena jinému zástavnímu věřiteli, ani nemožnost vzniku nového (dalšího) zástavního práva k téže zástavě na základě zástavní smlouvy.....“

Skutkový popis

Z hlediska skutkového průběhu se v rozhodnutí uvádí, že žalobce uplatnil v insolvenčním řízení vedeném proti dlužníku svoji pohledávku za dlužníkem zajištěnou zástavou k pohledávkám z obchodního styku dlužníka. Tyto pohledávky byly vypočteny v zástavní smlouvě. Insolvenční správce pohledávky popřel s odůvodněním, že zastavené pohledávky již byly zastaveny, a proto "zástavní právo k těmto pohledávkám z důvodu faktické nemožnosti plnění ze strany poddlužníka nevzniklo".

Žalobce se následně bránil žalobou podanou u soudu proti insolvenčnímu správci a domáhal se určení, že má za dlužníkem pohledávku zajištěnou zástavním právem (druhým v pořadí) k pohledávkám z obchodního styku, když z konstantní judikatury NSČR plyne, že zástavce zásadně

může zástavu, mimo jiné, dále zastavit. Žalovaný oproti tomu argumentoval, že ohledně zastavených pohledávek bylo v (první) zástavní smlouvě ujednáno, že zástavní dlužník „.....nesmí zřídit k zastaveným pohledávkám další práva třetích osob ani jejich vznik umožnit, a tyto pohledávky nepostoupí třetí osobě ani se k tomu nezaváže“, a v důsledku tohoto ujednání je (druhá) zástavní smlouva neplatná pro rozpor se zákonem. Navíc žalovaný shledával v jednání dlužníka porušení povinnosti zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje na újmu zástavního věřitele (§ 163(1) ObčZ).

Soud prvního stupně žalobě vyhověl s uvedením, že ujednáním o nemožnosti disponovat se zástavou výše uvedeným způsobem je neplatné, a to pro zásah do oprávnění zástavního dlužníka se zástavou nakládat. Odvolací soud následně rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Právní závěry NSČR

Na tomto skutkovém základě potom NSČR považoval za zásadní řešení otázky zda (i) pohledávku, která již byla dána do zástavy, smí její zástavní dlužník nebo zástavce znovu zastavit dalšímu (jinému) věřiteli a zda (ii) je platné ujednání, v němž se zástavní dlužník zaváže, že pohledávku, která již byla dána do zástavy, nesmí znovu zastavit dalšímu věřiteli, popřípadě souhlasit s jejím zastavením, provedeným jiným zástavcem.

NSČR připomněl, že zástavní právo je věcným právem a má v první řadě funkci zajišťovací (§ 152 ObchZ). Zástavní právo mimo jiné zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku a pro případ, že by nebyla zajištěná pohledávka splněna, plní zástavní právo svoji uhrazovací funkci (§ 167(1) ObčZ). V důsledku toho, že k pohledávce vznikne zástavní právo, věřitel zastavené pohledávky neztrácí svá práva k pohledávce a s pohledávkou může i nadále nakládat, mimo jiné ji může znovu zastavit dalšímu věřiteli, ledaže by zákon stanovil něco jiného.

Nastane-li ovšem uhrazovací funkce zástavního práva, je poddlužník povinen svůj dluh (po splatnosti zastavené pohledávky) splnit věřitelům, a to bez ohledu na případné dispozice provedené zástavním dlužníkem se zastavenou pohledávkou. Pokud potom vzniklo k pohledávce více zástavních práv, jež jsou vůči poddlužníku účinná (§ 165(2) ObčZ), je zásadně poddlužník povinen splnit svůj dluh po splatnosti zastavené pohledávky nejprve tomu ze zástavních věřitelů, jehož zástavní právo má z pohledu doby vzniku (tj. nikoli účinnosti zástavního práva vůči poddlužníku) nejlepší pořadí. Teprve po jeho plném uspokojení může svůj dluh plnit postupně dalším věřitelům v pořadí určeném podle doby vzniku jejich zástavních práv nebo určeném podle jiných hledisek stanovených zákonem.

NSČR poté uzavřel, že ujednání zakazující opětovné zastavení stejné pohledávky má toliko obligační povahu a zástavní věřitel, v jehož prospěch by byl takový zákaz sjednán, proto může požadovat pouze náhradu škody, která by mu vznikla porušením sjednané povinnosti ze strany zástavního dlužníka.

Závěr

V projednávané věci tedy NSČR potvrdil rozhodnutí nižších soudů, že popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění ze strany žalovaného není důvodné, přestože z poněkud odlišných důvodů. Zastavení pohledávky nevyklučuje možnost zřízení dalšího zástavního práva ke stejné pohledávce a závazek zástavního dlužníka opětovně nezastavit ve prospěch dalšího zástavního věřitele stejnou pohledávku má jen obligační povahu, a nemá tedy právní účinky vůči třetím osobám.

JUDr. Vladimír Čížek,
advokát

[Schönherr s.r.o.](#)

nám. Republiky 1079/1a
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 996 500

Fax: +420 225 996 555

e-mail: office.czechrepublic@schoenherr.eu

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)